

ADAM MAROSZ

Roślinność drzewiasta Skierniewic – 35 lat później

Woody plants of Skierniewice – 35 years later

Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa
ul. Pomologiczna 18, 96-100 Skierniewice

Research Institute of Pomology and Floriculture
18 Pomologiczna Street, 96-100 Skierniewice, Poland
adam.marosz@insad.pl

Received: 13 June 2007, Accepted: 17 September 2007

Key words: nature monuments, parks, Skierniewice, woody plants, trees

Czekalski i Szymański (1972) przeprowadzili w latach 1967-69 inwentaryzację i pomiary drzew i krzewów w Skierniewicach. Po szczegółowym przestudiowaniu tej pracy i odnalezieniu wielu ciekawych drzew przystąpiłem w 2004 roku do podobnego działania, które okazało się niełatwe, gdyż ostatnie 35 lat przyniosło wiele zmian w szacie roślinnej, która wtedy przez autorów została ogólnie określona jako uboga.

W niniejszej pracy postanowiłem odstąpić od spisu inwentaryzacyjnego, takiego jaki przeprowadzili Czekalski i Szymański (1972). Lista roślin, z 220 gatunków i odmian podanych przez wspomnianych autorów, wydłużyłaby się bowiem do ponad 1000 pozycji, taka liczba gatunków i odmian jest oferowana w szkófkach i powszechnie dostępna. Znaczący wpływ na zwiększenie asortymentu roślin miał rozwój szkółek ozdobnych Zakładu Doświadczalnego Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarnictwa w Nowym Dworze, pod koniec lat 80-tych ubiegłego wieku, oraz licznych małych gospodarstw zakładanych często przez pracowników tegoż zakładu.

Podczas inwentaryzacji skupiłem uwagę przede wszystkim na parku miejskim, wraz z tymi jego częściami, które należą do Instytutu Warzywnictwa (Osada Pałacowa) oraz Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarnictwa (część parku wokół „Villa Aleksandria” na Sabadianach, nazywana też Osadą Młyńską), oraz na dwóch ogrodach prywatnych często cytowanych w pracy Czekalskiego i Szymańskiego (1972). Szczególną uwagę poświęciłem drzewom pomnikowym w mieście, zwłaszcza w parku, oraz drzewom ciekawym, okazałym lub rzadkim, których wykaz z podstawowymi wymiarami znajduje się w tabeli (Tab. 1). Z listy roślin podanej przez autorów spisu z 1972 roku starałem się odszukać liczne interesujące gatunki, a było to możliwe i łatwe dzięki temu, że dokładnie zlokalizowali oni opisywane rośliny. Podaję opis niektórych z nich i wymieniam te okazy, które dziś już nie istnieją.

Park miejski

Jest to obiekt o bardzo bogatej, prawie 500-letniej historii, ściśle związanej z historią pałacu biskupów łowickich. Zespół parkowy był rozbudowywany w latach 1761-1780 przez prymasa Antoniego Ostrowskiego, a później, w latach 1830-1845, gruntownie przerobiony na park krajobrazowy. W 1845 roku rozszerzono teren parku za tory kolejowe, według projektu Adama Idzikowskiego; powstała tam „Villa Aleksandria” (obecnie teren Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa). W 1919 roku Osada Pałacowa i park przejęte zostały przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a prace porządkowe i rekonstrukcyjne w parku poprowadził z ramienia tej uczelni profesor Franciszek Krzywdą-Polkowski (Nowacka 1963, Lenkiewicz 1984). W 1969 roku obiekt został wpisany na listę zabytków.

Drzewa w parku to w przeważającej części pospolite rodzime gatunki. Rzadsze drzewa krajowe i obce rosną w pobliżu Osady Pałacowej oraz w pobliżu pałacyku na Sabadianach. Są to m.in. buk pospolity (*Fagus sylvatica* L.), tulipanowiec amerykański (*Liriodendron tulipifera* L.), lipa amerykańska (*Tilia americana* L.), choina kanadyjska (*Tsuga canadensis* (L.) Carrière), sosna czarna (*Pinus nigra* J. F. Arnold), czy jarzębinogrusza uszkowata (\times *Sorbopyrus auricularis* (Knoop) C. K. Schneid.) z terenu Sabadian, która uszła uwadze autorów spisu z 1972 r. Młody, ale wtedy ów przynajmniej kilkunastoletni okaz musiał tu już rosnąć, gdyż był źródłem zrazów przekazanych do Arboretum w Rogowie około 1970 r.

Zieleń przy ulicach

Nie istnieje już niestety potężny wiąz szypułkowy (*U. laevis* Pall.) rosnący kiedyś przed szpitalem miejskim przy ulicy Sobieskiego, wycięty w wyniku poszerzenia tej ulicy w latach 70-tych ubiegłego wieku. Drzewo pokazane jest na fotografii w pracy wspomnianych autorów. Zachował się natomiast piękny okaz sosny czarnej (*P. nigra* J. F. Arnold), rosnący przed garażami przy tejże ulicy.

Ogród pani Lustychowej i pana Moczygęby

W pracy Czekalskiego i Szymańskiego (1972) są to dwa najczęściej wymieniane ogrody, posiadały bowiem szczególnie bogate kolekcje dendrologicznie. Pierwszy, przy ulicy Sobieskiego, po śmierci właścicielki przejęło miasto. Powstało tam przedszkole, a później teren przyłączono do pobudowanej nieopodal komendy milicji i wiele drzew uległo zniszczeniu, m.in. *Abies concolor* (Gordon et Glend.) Lindl. ex Hildebr., *Chamaecyparis pisifera* (Siebold et Zucc.) Endl. ‘Plumosa’, *Pinus banksiana* Lamb., *A. negundo* L. ‘Aureovariegatum’, *Calycanthus floridus* L. i inne. Drugi, przy ulicy Piłsudskiego (dawniej Armii Ludowej), zmienił właściciela. Po sprzedaniu nieruchomości powstał nowy dom, przy którym rosną nadal: okazały żółtolistny dąb szypułkowy (*Q. robur* L. ‘Concordia’),

Tabela 1. – Table 1.
 Drzewa zasługujące na uwagę
 Trees of special interest

Gatunek Species	pierśnica [cm] dbh [cm]	wysokość [m] height [m]	lokalizacja /uwagi location /notes
<i>Acer campestre</i>	216	17,5	Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, od strony ulicy Prymasowskiej
<i>Aesculus hippocastanum</i>	388		Park Miejski, w pobliżu Osady Pałacowej. Na wysokości 2m pień rozwidła się
<i>Carpinus betulus</i>	245		Park Miejski, przy moście w pobliżu Osady Pałacowej
<i>Fagus sylvatica</i> 'Rotundifolia'	280	17	Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa; nisko rozgałęziony
<i>Fraxinus excelsior</i>	347		Park Miejski, w pobliżu Osady Pałacowej
<i>Fraxinus excelsior</i>	346		Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, naprzeciw <i>F.sylvatica</i> 'Rotundifolia'
<i>Fraxinus excelsior</i>	324		Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, od strony parku miejskiego
<i>Larix decidua</i>	220	24	Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, od strony parku miejskiego
<i>Larix decidua</i>	200	24	Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, od strony parku miejskiego
<i>Platanus ×hispanica</i> 'Acerifolia'	412 (220 + 266)		Osada Pałacowa, Instytut Warzywnictwa, Na wysokości około 2m pień rozwidlony, cieńszy złamany na wysokości kilku m
<i>Populus alba</i>	450	30,5	Przy terenie Instytutu Sadownictwa i Kwaciarstwa, ul. Waryńskiego, przy torach kolejowych

<i>Populus alba</i>	450	29	Przy terenie Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa, ul Waryńskiego, przy torach kolejowych
<i>Populus alba</i>	405	24	Park Miejski, od strony Zakładu Ochrony Roślin Warzywnych
<i>Populus nigra</i>	570		Za skrzyżowaniem ul. Rawskiej i Strobowskiej, nieopodal ogródków działkowych im. F. Kotowskiego.
<i>Quercus robur</i>	342	23	Park Miejski, w pobliżu torów kolejowych
<i>Quercus robur</i>	348	27	Przy ul. Prymasowskiej, na wprost ul. Senatorskiej, obok bramy pałacowej
<i>Tilia cordata</i>	346		Park Miejski, od strony Zakładu Ochrony Roślin Warzywnych.
× <i>Sorbopyrus auricularis</i>		6	Park przy „Villa Aleksandria”

czerwonolistna odmiana buka pospolitego (*F. sylvatica* L. ‘Atropunicea’), sosna czarna (*P. nigra* J. F. Arnold) i modrzew europejski (*Larix decidua* Mill.).

W zadrzewieniu Skierniewic od 1972 roku zaszło wiele zmian, największe – w obrębie ogrodów prywatnych i osiedli. Na terenie miasta rosną obecnie, należące do 11 krajowych gatunków, 33 drzewa pomnikowe; 12 z nich to *Acer platanoides* L. z parku miejskiego. Tymczasem z dawnego województwa skierniewickiego wymieniane są tylko 2 pomnikowe okazy klonu pospolitego, z Żelaznej koło Skierniewic i z Białej Rawskiej, a żadnego drzewa z parku miejskiego w Skierniewicach (Denisiuk i in. 1999).

W tabeli 1 wytypowano drzewa, które mogą być dodane do listy pomników przyrody miasta Skierniewice. Na uwagę zasługuje potężna topola czarna (*P. nigra* L.) przy ulicy Rawskiej, niedaleko obecnych granic administracyjnych miasta, o obwodzie pnia 570 cm. Na wysokości około trzech metrów od ziemi pień rozdwa się. Jest to obecnie najgrubsze drzewo w mieście. Najokazalszą topolę czarną Czekalski i Szymański (1972) znaleźli nad rzeką Łupią. Wspomniane przeze mnie drzewo przy Rawskiej mogło w owym czasie znajdować się poza granicami administracyjnymi miasta Skierniewice i być może dlatego nie ma go w spisie wspomnianych autorów. Na wyróżnienie zasługuje również okrągłolistna odmiana buka pospolitego (*Fagus sylvatica* L. ‘Rotundifolia’) z terenu

Instytutu Warzywnictwa, drzewo o obwodzie 280 cm i około 17 m wysokości, o licznych konarach wyrastających u nasady pnia, przez Senetę (1996) podawane jako największy w Polsce okaz tej odmiany.

Literatura

- CZEKALSKI M., SZYMAŃSKI J. 1972. Roślinność drzewiasta Skierniewic. Rocznik Dendrologiczny 26: 169-177.
- DENISIUK Z., KURZYŃSKI J., MIELNICKA B., PILIPOWICZ W., 1999. Rodzime klony w obszarach i obiektach chronionych w Polsce. W: Klony. Bugała W. (red.). Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań-Kórnik: 567-641.
- LENKIEWICZ W., 1984. Park Zabytkowy w Skierniewicach. Liga Ochrony Przyrody, Skierniewice.
- NOWACKA J. B., 1963. Zabytkowy park w Skierniewicach. Rkps., Biblioteka Główna, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego. Warszawa.
- SENETA W., 1996. Drzewa i krzewy liściaste, 3 (D-H). Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.



Z notatników Tadeusza Szymanowskiego
 From Tadeusz Szymanowski's notes